

Kuussa Suuqiya

Leveled

Wolayttatto Doona

Ha gujo nabbabo maxaafay Yuu Essi Eyidiyappe (USAID) beettida miishshaa maaduwaa Seev Ze Childdirenee (Save the Children), Luxettaa Moconaynne Tohossa Dalgga Manttiya Luxettaa Beeroy issippe hashetin giigidi attamettidaagaa.

2009 M.L.

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

Kuussa Suuqiya

Kifilee 4

Saaminttay 25

Leveled

Luxissiyageetussi Kaaletuwa

Naati nabbabuwa doommanaappe kase misiliyanne huuphe yohuwa bessidi nabbaboy odiyoba malana mala oychchite. Nabbabi simmidi wurssettan de'iya oyshata zaarana mala oottite.

Nabbabuwappe kasetiya Mali be'o Oyshaa

Ha huuphe yohuwanne misiliya xeelliyo wode kaalliya nabbaboy aattiyo kiitay ayba gaada oppay?

Shemppuwa 1: Suuqiya Aybissi Dooyidee?

Kuussa suuqee keehi xuntta. Gidoppe attin A
suumi giddon baynnabi baa. Sa'an maxinee,
sukkaaree, ataray, baaqqeelay jooniyyaa kumi uttiis.
Maderdderiya bollan buskkutee, karameellay, biiree,
dawutaray, irssaasee maaran wotettiis. Kaaraa
bollankka kaqqiis. Kuussi zal"iyawu keehi gooba.

Kuussi suuqiya doommoosappe biron layta gakkibeenna. Kase qumaa bayzziyo keetaa wodhdhenna ixxido gishshawu wodhdhanaakko giidi suuqiyawu laammiis. A heeraa asaykka koshshiyabaa ubbabaa appe yiidi shammoosona. Hegaassi Kuussi guuran denddidi dooyees.

Kuussi ha suuqee gammaa meennna mala giidi keehi naagettees. Koyro quma keettay wodhdhiya aggiya loyttidi pilggidi xeellennan dooyiis. Zal"iya doommiyo wode qassi daro yiggi xeellana koshsheesippe attin miishshay de'ijo gishshawu issibaa coo dooyettenna. Kuussi koyro hegaa akeekennan coo quma keetaa dooyiis.

Leemisuwu bayzzanawu shiishshiyobay heeran shammiya asi de'ii giidi loyttidi akeekana koshshees. Hegee xayikko zal"iya coo dosiyo gishsha xalaalan doommikko lo'o gatiya demmennan agganaagee qoncce. Kuussikka koyro ba de'ijo heera asay koyiyobaa shaakkidi erennan quma keetaa doyidoogee keehi michchiis. Ha'i hegaa haluwa kiyanawu suuqiya loyttidi oyqqidi guuraappe omarssi gakkanawu zal"ees.

Quma keettan zal"yo wode yiidi miya asi mule xayiigiis. A laggetinne issi issi asati yiidi moosonappe attin wodhdhiya keena asi gelidi katta kiittidi meenna. Asay geli meenna gaasuwakka Kuussi shaakkidi eriis. Heraa asay ubbay ba son laaxaanne kawo meesippe attin quma shammidi miya asi baa. Hegaappe denddidaagan bayzzanawu kattido qumay moorettiigees.

Hegaappe denddidaagan ha heeran zal"ana koshshiyobay quma keetta gidenna giidi maaciis. Yaatidaagee mule gamma meetetennan de'iiddi essidi hagaa suuqiya dooyiis. Suuqiya dooyido gaasoykka ba heeraa asawu qumaa kaattiya miishshatanne hara koshshiyabata shiishshanawu qoppiis. Ay gidikkokka kattiyabaa kareppe shammiyogee attenna giidi ha suuqiya dooyiis. Ha'"i zal"ee keehi lo'"o.

Suuqiyan de'iyabay bayzettidi wurikko eesuwan ehiidi kunttees. Ay asinne yiidi koyidobaa xayidi guyye simmenna. Galla gallakka demmiyo woree gujji gujji biyogaa doommiis. He demmiyo woriyan qassi darobaa gelissidi zal"iyogaa doommiis.

Shemppuwa 2: Kuussa Woyganddiya

Kuussi heeran keehi eretti erettidi biis. Heraa asay mulee appe koshshiyobata shammiyogaa doommiis. Asay meezeeti meezeeti biiddi tal"iya oychchiyogaakka doommiis. Kuussikka diggennan issi issi asawu tal"iyogaa doommiis. Gidikkonne issi issi asay eriiddi gido erennan tal"idi ekkidobawu wodiyen ehiidi zaariyogaa ixxiis.

Kuussi woyganddiyan kumidi tal"iyogaa aggibeenna. Tal"ee baa giidi zaaranawu danddayibeenna. Gidikkonne gallassaappe gallassan asa bollan qanxxetennan attidi miishshay dari dari biyogaa

doommiis. Asaykka ekkiyogaappe attin hassayidi ehiidi zaariyay oonne baa.

Kuussi keehi hirggiyogaa doommiis. “Quma keettan shammiyabi xayin gammaa meetettaas; hagan qassi tal”iyan wuroo!” giidi qoppiyogaa doommiis. Ay oottana koshshiyakko denttiyogaanne wottiyogaa doommiis. Aybissi xaafada “Tal”ee Imettenna’ gaada xaafada wottikkinaa?” giidi qoppiis. Hegee asaa yiilloyaneeshshakka giidi hirgees. I asawu qoppiyogaa keenaa asay qoppidi miishshaa wodiyen zaariyabi baa.

Yaatidaagee wogga xuufiyan karen, “Tal”ee Imettenna” giidi xaafidi wottiis. Kare xalaala gidennan soonikka oyddu sohuwan beettana danddayiya qoncciyen wottiis. Gidikkonne oonne he xuufiya be’iya asi baa. Tal”iya oychchiyogee yaa dari dari biis. Asay miishshaa ekkidi yiidikka saaminttaappe guyyiyen immana giidi harabaa ekkidi bees.

Zaarennan karen de'iya miishshay keehi darin Kuussi issi galla shiishshanawu qoppiis. Guuran kiyidi tal"iya ekkida asaa xaafido dawutaraa ekkidi kiyiis. Suuqiyappe kiyidi horddofi horddofi ushachcha baggaara biyogaa doommiis. Kuussi hemettiiddi issi guuttaa wobbi ekkees. Yaatidi issi keettabiidi qoxxiis. I qoxxin issi qeeri na'iya kiyada soon ooninne baynnaagaa odin hara keettabiyyogaa doommiis.

Ha koyro keettan asi sooni xayin biidi naa"antto keettabiyyogaa doommiis. Qoxxin qoxxin yiidi karenne dooyiyabi baa. Kuussi pala yiillotiis. "Tana be'idi kariya gorddidi soon qosettidosona gidennee!" giidi yiillotiis. Wonttaasappe qoxxishin siyada issi na'ay miyye keettaappe yiidi asi baynnaagaa odiis.

Kuussa qassi pala yiilloyidaagee asi soon baynnaagaa xalaala gidenne asay keettabiyyogaa. "Waanidi asa miishsha zaarennan co"u giidi asi bii?" giidi ba woyganddee qohoogaa biron akeekiis. Issi keetta xalaalaappe bagga miishsha ekkidi daafuridi ba suuqiya simmiis.

Shemppuwa 3: Kuussa Lo'o Oosuwa

Kuussa heera asay keehi dosees. Gaasoykka bayzziyobaa keehi al"ettenna. Guutta woriya demmidi bayzzes. Hegaassa daro suuqeti matan de'ishin asay appe shammiyogee. Hegaa xalaala gidennan bayzziyobatussikka boolimay de'eis. Hara lo"o oosoy wodee adhdhidobata asawu bayzzanawu shiishshenna. Wodee aadhdhidobati asaa worana danddayiyogaa loyttidi erees. Eriyogaa xalaala gidennan moorettidibata kessidi oliichcheesippe attin wottidi bayzzenna. Musikko woykko wooqqikko qoridi

kessidi xuugees woykko moogees. Miishsha xalaalaa
gidennan ba heeraa asaa payyatettawukka keehi
un"ettees.

Gidikkonne asay shammiddi zaytiyawu, biskkutiyawu,
h.h.m wodee aadhdhidoooga aggidoogaa xeelliabi
oonne baa. Immogaa ekkidi effidi kattidi coo mees.
Wodee aadhdhidobati asaa worana danndayoosona.
Dumma dumma harggeta eesuwan kaalettana qaaday
keehi cora.

Hegaa gishshawu asay aybanne shammiddi
loyttidi xeellana koshshees. Qorqqoruwaninne
pesttaaliyan kamettida qumatum awude gakkanawu
maana koshshiyakko wodee xaafettees. He qumay
meretto wodeenne moorettenan gam"iyo wodee
xaafettidi uttees. Ane hagaa aappun asi erii? Qeeri
naati buskkutiya ekkinnee coo giidi miigoosona.
Moorettidaa mooretibeennaa shaakkiyogaa daro
naati meezeetibookkona.

Shemppuwa 4: Kuussa Shoorota

Kuussi hegaa mala lo'o zal"anchcha gidiyo gishshawu asay keehi dosees. Ooninne A soo aggidi hara keetta biidi shammenna. Kuussa matan de'iya Eekka suuqiya ooninne biidi shamenna. Hegee qassi Eekka keehi yiilloyees. Eekki Kuussaagaadan heeraa asan dosettenna. Hagan Eekki muletoo kuussa qanaatees.

Eekki hiraysuwa bayzzada Kuussa gammaa mizana giidi qoppiis. Eekka suuqiyan qassi daro wodee aadhdhido zaytee kumiis. Yaatidaagee Kuussi bayzziyo gatiyappe baggan bayzziyogaa doommiis. Yaatin asay ubbay maalalettidi Eekka soo biyogaa doommiigiis. Issi issi asay, "Kuussi hachchi gakkanawu nuna miis," giidi qoppiyogaa doommiis.

Kuussi aybi merettidaakko erana danddayibeenna. "Tuma hegaa keenaa shammiyo sohuwappe demmidi bayzzii?" giidi bana oychchiyogaa doommiis. Eekki shammiyo sohuwa biidi oychchinkka gatee sohuwan de'ees. Eti naa "aykka ehiyo sohoy issi soho. He sohuwan hachchi gakkanawu gatee dummatibeenna.

Kase Kuussappe shammiya asay ubbay Eekkappe shammedi A kareera aadhdhoosona. Issoti issoti ha "i gakkanawu nuna miidaagaa gidennee giya xeelan dereqqi dereqqidi aadhdhoosona. Kuussa suuqiyangatiya gujjidobi baa. Ubba Kuussi aaro gatiyakka coo gujjenna. Ha dummatettay qassi yiidoogee zaytiya xalaalana. Issoti issoti Eekki haraban hegaadan aybissi wodhdhennee giidikka oychchoosona.

Yaanishin issitoo Eekki sahettida asa oychchana giidi hosppitaaliya biis. I oychchanawu biido asi qassi eta heera. Ha 'i gakkanawu oychchenna heeraappe guyye attiday Eekka xalaala. Eekki yeennan gam "ido gaasoykka zal "ee akko simmidaagee simmidi Kuussakko beenna mala giiddi. Daro asay yiidi oychchiis. Eta heraappe sahettida asay issi asa xalaala gidenna issi ichhashaa gidoosona.

Ha sahettiya asati paxidi soo bi makkiinikka sahoy aggennan ixxiis. Gaasoykka kase shammido zaytee sooni wuribeenna gishshawu A go'ettoosona.

Hegaappe denddidaagan harggee zaarettidi oyqqiis. Yaatin haakimetipaxidi biida asata guyye zaaridi harggissidabaa erana koyidosona. Yaatidaageeti miidobaanne uyidobaa loyttidi pilggiyogaa doommidosona. Haakimetipaxidi wodee aadhdhidobaa miidoogaa pilggettay bessiyogaa akeekidosona.

Yaatidi koyro paxidi soo biidi go'ettido zaytiya ekkidi yaana mala sahettiya asatussi xuuran odidosona. Sahettiya asati ubbaykka bantta soo kiittidi zaytiya guuttaban ehiissidi haakimetussi immidosona. Haakimetikka pilggi xeelliyo wode wodee aadhdhiis. Yaatin zaytiya naa"antto he sohuwappe shammenna mala haakimetti minttidi odidosona.

Haakimetipaxidi odo kanchche gidennan demmido pilggettaara gattidi heeran de'iya xaace keettaassi yeddisosona. Xaacetikka haakime keettaappe yiida pilggettaa ayfiya ekkidi he sohuwa biidosona. Xaaceti gakkiyo wode Eekki ba suuqiya dooyidi bayzzees.

Ha'ikka zaytiya kessidi issi bitaniyawu pesttaaliyan yeggidi immees. Eekki eesuwan bayzzidi wurssiyogaa xalaala xeelleesippe attin harabi aybanne assi milatenna.

Kuussi qassi ba suuqiya barkka uttidaashin hara sohuwan maayuwa zal"iya issi mishiriya Kuussa hirggenna mala zorawus. Geeshhabaa zal"iyaba gidikko giyay bawu simmana gaada loyttada zoraasu. Kase shemppuwa diggiya asay ubbay ha''i baa. Ha zaytee gishshawu giidi mulebaa shammiyogaa aggidosona. “Taani mooridobi aybee?” gees barkka asi yees giidi kare kare xeelliiddi. Shammiya asi xayiyogaa xalaala gidennan asaa bollan de'iya miishshaakka waati ekkanaakko qofissiyogaa doommiichchiis.

“Ane simi zaytee wurana gakkanaashin naagana. Haraa gelissiyo wodekka hegaadan bayzzikko be'ana giidi naagiyogaa doommiis. Eti naagiishin Kuussa na'ay luxetta keettaappe woxxiiddi gakkiis. “Ta awaa? Ta awawu?” giidi cenggurssaa xoqqu ootti xeesiiddi suuqiya geliigiis.

Shemppuwa 5: Tumay Kiyiis

Kuussa na'ay woxxidi suuqiya gelidi, "Xaaceta, Xaaceta" gees. Kuussikka, "Waanadii aybee?" giis ba na'ay issi eesuwan odana koyidobi de'iyogaa akeekidaagee. Eekka karen naa"u xaaceti eqqidi, "Suuqiya Gordda!" goosona giidi bantta soogaakka gorddiyaba milatin dagammidi odiis. Eekki darotoo giiraa qanxxennan zal"ijo gishshawu muletoo awudeppe awude oyqqiyonaa giidi hirggiyogaa Kuussi erees.

Kuussi ba wozanan xaaceti yiidi gorddiyoy giiraa qanxxennan aggikko giidi ba wozanan qoppiis.

Kuussi mata wode giiraa qanxxo gishshawu daro hirggibeenna. Kuussi wodiya aattennan kawuwawu gelana bessiya giiraa gelissees. Yaatidi Kuussinne wonttaasaappe zoriya mishireera issippe denddi eqqidi kare kiyidosona. Kare kiyidi Eekka karen haniyabaa kaalliyogaa doommidosona.

Eekka kare xeelliyo wode naa"u xaaceti eqqidosona. Eekkikka karen bayzzanawu wottidobata denttidi soo gelissiiddi de'ees. "Eesuwan eesuwan gelissa," goosona issi maccanne attuma xaaceti baanawu ellelliiddi. Eekki karen de'iyabaa gelissidi wurssin kariya gorddidi kareera woraqataa wottidosona. Yaatidi, "Nunaara xaace keetaa hindda," giidosona.

Eti hegaadan giishin sahettida asatuppe issinna woxxaydda gakkaasu. "Tanne ta naata wodee aadhdho zaytiya bayzzada hargissadasa gidennee?" gaada palaa kessaasu. Hirayso gaada heeraa asay

shammana mala oottada harggissadasa. Qiibaa asawu qoppikkii? Ne qaraara qassi oychchanawu hospitaaliya gakkanawu baasa,” gaada keehi yiillotaasu. “Nu awan eridoo hirayssso giidi xiirin nunakka xiiriis,” gaasu gujjadakka.

Ha haniyabaa ubbaa Kuussi ba karen eqqidi mishireera xeellees. Kuussi xaaceti yiidoogee giiraa qanxxennan ixxo gishshawu gidennan wodee adhdhido zaytiya bayzzidogaa gidiyogaa eriis. Kuussi hegee hanees giidi mule naagibeenna. Gaasoykka issippe de'yo asaa qohana danddayiyabaa waatidi kessidi bayzzi giidi qoppees. Asay harggin demmiyo miishshay ubba mule attiigo. Miishshaappenne woriyappe ay gidikko asay darees giidi Kuussi qoppees.

Ha wontta yiillotada haasayiya mishiriya ellellada Kuussakkonne mishireekko yaasu. Mishiriya kase mulebaa kuussappe shammawusu. Kuussa aggada biidoogee gatee keehi wodhdho gishshassa. Ubba nuna Kuussi keehi miis gaada qoppiya

mishiriyo. Asay shammiiddi gatiya xalaala gidenna xeellana koshshiyogee. Shammiyobay wodee aadhdhibeenngaaka xeellidi shammaa bessees.

“Kuussaa tawu atto ga. Taani gatee wodhdhiyagaa gaada hayqqaychcha attaas. Ta naati ubbay sahetti paxiis,” gaasu. A Kuussaara haasayishin wontta xaaceti Eekka ekkidi guyye simmidosona. Eta mataaraa hordooifiiddi boosona. Eekkappe shammida asay zaytiya go'ettana mala eesuwan yuuyi yuuyidi odoosona. Appe shammida ubba keettawu odi makkidi xaace keettsaa Eekka ekkidi biigidosona.

Meeziya

A. Kaalliya qaalatu mise birshshettaa nabbabuwa maaran demma.

1. gooba	3. gamma
2. hirayso	

B. Kaalliya qaalatu phalqetta birshshettaa nabbabuwa maaran demmite.

1. gooba	5. tal"iya
2. hirayso	6. hassayidi
3. gamma	7. boolimay
4. woyganddiya	

C. Kaalliyaa qaalatussi mise birshshetaa nabbabuwa
maaran demmite.

1. maaciis	5. luxetta
2. dereqqi	6. xaacee
3. pilggiyogaa	7. xiirin
4. xuuran	8. qaraara

